

Nr 85

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa frågor rörande rektorstjänsterna inom skolväsendet m. m.; given Stockholms slott den 17 februari 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag till vissa åtgärder för att underlätta möjligheterna att placera rektor vid sådana skolor, som blir avvecklade i samband med enhetsskolans genomförande, på annan skolledartjänst.

Vidare föreslås för de fall, då försöksskolas högstadium samorganiseras med skola under avveckling eller med statligt gymnasium och en rektor utses att leda hela skolenheten, vissa jämkningar i det poängberäknings-system, som ligger till grund för fastställande av avlöningsgrupp för rektorerna och av antalet rektorstjänster vid det obligatoriska skolväsendet. I anslutning härtill föreslås bland annat att rektorerna åläggas skyldighet att fullgöra rektorsgöromål vid annan skolform än den där tjänsten är placerad.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 februari 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, *vissa frågor rörande rektorstjänsterna inom skolväsendet m. m.*

I. Inledning

I skrivelser den 7 och den 23 november 1960 till Kungl. Maj:t har skolöverstyrelsen framfört förslag till åtgärder i anledning av att nya förordnanden för rektorerna vid de skolformer, för vilka allmänna skolstadgan äger tillämpning, skall utfärdas för den nya allmänna förordnandeperioden den 1 juli 1961—den 30 juni 1967. Skolöverstyrelsen upptager därvid till behandling vissa frågor i anslutning till samordningen av gymnasier och försöksskolas högstadium och ifrågasätter bland annat en omprövning av grunderna för beräkningen av antalet rektorstjänster vid det obligatoriska skolväsendet och de därmed sammanhängande reglerna för bestämmande av rektors avlöningsgrupp. Därjämte har skolöverstyrelsen föreslagit åtgärder för lösande av vissa övergångsspörsmål, vilka sammanhänger med avvecklingen av realskolor och motsvarande skolformer i samband med enhetsskolans genomförande.

Till grund för skolöverstyrelsens framställning av den 7 november 1960 ligger en inom överstyrelsen upprättad promemoria angående samordning av statligt gymnasium och försöksskolas högstadium, vilken genom överstyrelsens försorg varit föremål för en omfattande remissbehandling hos bland annat ett antal länskolnämnder och skolstyrelser samt organisationer.

Då flera av de förslag skolöverstyrelsen framfört torde böra underställas riksdagens prövning, får jag nu anhålla att upptaga dessa spörsmål.

II. Den nya förordnandeperioden

Enligt 4 kap. 6 § 1 mom. allmänna skolstadgan skall rektorstjänst vid annan skola än kommunal yrkesskola tillsättas genom förordnande på sex år, om ej särskilda skäl föranleder att förordnandet meddelas för kortare tid. För sådana tjänster gäller samma allmänna förordnandeperiod. Förordnande under löpande period må ej meddelas för längre tid än till periodens slut.

Vid 1959 års riksdag (SU 123 s. 12 ff.) erhöll Kungl. Maj:t bemyndigande att på framställning av kommun besluta om överflyttning av rektor vid realskola, som är under avveckling, till nyinrättad eller eljest ledig rektorstjänst vid det obligatoriska skolväsendet, utan att tjänsten ledigförklaras.

De av *skolöverstyrelsen* i skrivelsen den 22 november 1960 föreslagna anordningarna innebär bland annat att de nya förordnandena skulle i vissa fall begränsas till tiden. Härom anför *skolöverstyrelsen*.

I fråga om skolor med statligt allmänt gymnasium, d. v. s. högre allmänna läroverk och försöksgymnasier, finner *överstyrelsen* icke skäl föreligga att föreslå Kungl. Maj:t någon generell avvikelse från den normala förordnandeperioden.

För rektorer vid statliga realskolor och högre kommunala skolor för vilka beslut om fullständig avveckling föreligger, då förordnandebeslutet fattas, kan med nuvarande bestämmelser förordnandet längst få avse tiden till dess skolan i fråga är helt avvecklad. *Skolöverstyrelsen* anser sig därjämte böra utgå ifrån att beslut om successiv avveckling av övriga skolor tillhörande denna grupp kan komma att fattas i relativt stort antal fall med början, vad den 4-åriga realskolan och 5-åriga flickskolan beträffar, från och med läsåret 1963/64, vilket innebär att en realskola skall kunna vara avvecklad 1 juli 1966 och en flickskola 1 juli 1967. Som följd härav avser *överstyrelsen* att begränsa förordnandena för realskolornas rektorer längst till utgången av juni 1966.

För den obligatoriska skolans vidkommande bör en avkortning av förordnandeperioden endast förekomma om så är oundgängligen nödvändigt. *Skolöverstyrelsen* utgår emellertid ifrån att varken folkskolans eller ovan nämnda högre skolors rektorer inom kommunen i förhållande till varandra skall äga företräde till rektorstjänsterna vid den nya obligatoriska skolform, varom statsmakterna väntas komma att besluta 1962. Härav följer att i de fall, då icke samtliga nu anställda berörda rektorer med gällande poängberäkningar med visshet kan beredas fortsatt rektorsförordnande inom kommunen efter realskolans och motsvarande skolformers avveckling, förordnandeperioden bör avkortas även för den obligatoriska skolans rektorer där. Vid bedömningen av om avkortning av förordnandetiden behöver ske, avser dock *överstyrelsen* att taga hänsyn till om vakanser kan beräknas uppstå genom någon rektors avgång med pension eller om poängtalet kan beräknas växa, så att det blir möjligt att inrätta någon ny rektorstjänst inom det obligatoriska skolväsendet. Avkortning av förordnandeperioden för det obligatoriska skolväsendets rektorer torde i regel ej heller behöva ske i kommuner med kommunalt gymnasium.

I de fall, då rektorstjänster hittills blivit övertaliga på grund av realskolans avveckling i försökskommuner, har i alla fall utom ett frågan om rektors omplacering lösts genom att rektorerna sökt lediga tjänster på annan ort. Har detta skett före realskolans sista läsår, så har rektorstjänsten därefter vakantsatts, i förekommande fall med vikariatslöneförordnande för vikarien. Någon transportspärr har icke tillämpats för rektorer vid sådana skolor. Överstyrelsen anser det önskvärt att omplaceringen av övertaliga rektorer, som icke kan placeras på rektorstjänst inom den egna skolkommunen, även i fortsättningen i första hand sker inom ramen för den vanliga rektorstillsättningen, d. v. s. genom att rektorerna själva söker transport till ledigblivande tjänster. Emellertid torde man icke kunna utgå ifrån att omplaceringsfrågan helt skall kunna lösas på detta sätt, eftersom det då realskolan allmänt skall avvecklas årligen kommer att gälla väsentligt flera rektorer. Överstyrelsen kommer därför att liksom fallet varit vid den 5-åriga realskolans ersättande med 3-årig realskola i detalj följa utvecklingen för att vid uppkommande situationer kunna vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå erforderliga åtgärder. Varken 1 juli 1961 eller 1962 finnes emellertid några realskolerektorer att omplacera, men därefter kan antalet sådana rektorer på grund av redan nu fattade avvecklingsbeslut beräknas bli följande:

- 1 juli 1963: 3 vid statliga och 2 vid kommunala realskolor.
- 1 juli 1964: 9 vid statliga och 5 vid kommunala realskolor.
- 1 juli 1965: 12 vid statliga och 2 vid kommunala realskolor.

Häremot kan beräknas motsvarande begränsningar av förordnandeperioden för vissa rektorer vid det obligatoriska skolväsendet nämligen till 30 juni 1963 för 3, till 30 juni 1964 för 10 och till 30 juni 1965 för likaledes 10 rektorer.

Antalet rektorer som preliminärt kan beräknas få sina förordnanden begränsade till 30 juni 1966 utgör vid de statliga och kommunala realskolorna sammanlagt cirka 110 samt vid det obligatoriska skolväsendet cirka 80. Av försiktighetsskäl torde till denna grupp böra hänföras flertalet av de praktiska kommunala realskolornas 27 rektorer, medan man på grund av dessa skolkommuners storlek knappast torde behöva ifrågasätta någon motsvarande åtgärd beträffande det obligatoriska skolväsendets rektorer där.

I fråga om rektorernas tjänstgöringsförhållanden i kommuner där skolor skall avvecklas anför skolöverstyrelsen:

Det andra större problem, som skolöverstyrelsen anser böra lösas, innan nya förordnanden utfärdas för rektorerna, gäller dessas tjänstgöringsförhållanden under den period då realskolan avvecklas och försöksskolan eller den nya obligatoriska skolan ersätter densamma. Motsvarande problem kan beräknas uppstå i samband med avveckling av den kommunala flickskolan och praktiska kommunala realskolan.

Då realskolan avvecklas, inrymmes i de lokaler, som ej erfordras för återstående delar av denna eller för gymnasiet, där sådant finnes, en sektor av det obligatoriska skolväsendet, som vanligtvis omfattar högstadielklasser. Eftersom det i regel är ändamålsenligt att samma rektor är administrativ och organisatorisk ledare för samtliga klasser inom en skolanläggning,

brukar ombesörjandet av rektorsgöromålen för nyssnämnda sektor uppdragas åt den högre skolans rektor. I fall, då såväl realskolans rektorstjänst som en rektorstjänst vid det obligatoriska skolväsendet blivit vakanta, har den förra indragits och åt den senares innehavare uppdragits att jämväl ombesörja rektorsgöromålen vid den högre skolan. Hittills har denna situation uppkommit endast i ett fåtal fall men kommer att bli mera allmänt förekommande under nästa förordnandeperiod.

Under sådana omständigheter finner skolöverstyrelsen det önskvärt att Kungl. Maj:t i likhet med vad som var fallet 1951, då Kungl. Maj:t föreskrev skyldighet för vissa lärare att tjänstgöra vid försöksskola (SFS nr 581/1951), föreskriver generell skyldighet för rektorerna att ombesörja rektorsgöromålen vid annan skolform som beröres av övergången till försöksverksamhet eller den nya obligatoriska skolformen.

Under hänvisning till det anförda har skolöverstyrelsen hemställt,

att förslag till Kungl. Maj:t om dels överföring av rektor vid allmänt läroverk eller högre kommunal skola i kommun med försöksskola (enhets-skola) till rektorstjänst vid det obligatoriska skolväsendet, dels ökning av antalet rektorer enligt 127 § 3 mom. folkskolestadgan i kommun där allmänt läroverk eller högre kommunal skola skall avvecklas må förutom av vederbörande kommun få framläggas jämväl av skolöverstyrelsen,

att skolöverstyrelsen erhåller bemyndigande dels att vid uppkommande ledighet på rektorstjänst vid allmänt läroverk eller högre kommunal skola indraga tjänsten samt besluta att rektorsgöromålen skall ombesörjas av viss rektor vid det obligatoriska skolväsendet dels att besluta att det skall ankomma på rektor vid allmänt läroverk eller högre kommunal skola att ombesörja rektorsgöromålen vid den till skolan knutna sektorn av det obligatoriska skolväsendet,

att Kungl. Maj:t måtte utfärda bestämmelser om skyldighet för rektor, som erhåller förordnande från och med den 1 juli 1961 eller senare att därest rektorstjänsten är placerad vid allmänt läroverk eller högre kommunal skola som är under avveckling ombesörja rektorsgöromålen vid till skolan knuten sektor av det obligatoriska skolväsendet, samt därest rektorstjänsten är placerad vid det obligatoriska skolväsendet i kommunen ombesörja rektorsgöromålen vid allmänt läroverk eller högre kommunal skola i samma kommun, vilken är under avveckling,

att därest sådan rektor som ovan nämnts icke äger behörighet till ordinarie lärartjänst i läroämnena vid den skolform eller det stadium, där han skall ombesörja rektorsgöromålen, skolöverstyrelsen må bestämma att jämte rektor skall förordnas en studierektor för vilken överstyrelsen må fastställa instruktion.

III. Vissa frågor rörande samordning mellan försöksskola och statlig eller högre kommunal skola

I. Antalet rektorstjänster vid det obligatoriska skolväsendet och rektorernas avlöningsgrupper

Gällande bestämmelser m. m.

Omfattningen av skolväsendet i en kommun bedömes enligt 1 kap. 4 § allmänna skolstadgan, om ej annat särskilt stadgas, med ledning av ett poängsystem, innebärande att för varje avdelning, kurs etc. beräknas viss poäng. I 127 § folkskolestadgan föreskrives, att vid det obligatoriska skolväsendet i kommunen skall finnas minst en rektor, om ej annat följer av 9 § 1 mom. skolstyrelselagen. Uppgår poängtalet för det obligatoriska skolväsendet till 71 eller däröver, skall *antalet rektorer* bestämmas med ledning av en särskild poängtabell. Kungl. Maj:t äger medge avvikelser från denna huvudregel efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall, innebärande dels att ökning av antalet rektorer kan tillåtas vid vissa lägre poängtal än eljest fordras, dels att antalet kan sättas lägre än vad poängtalet medger. Antalet rektorer från och med den 1 juli 1961 skall med tillämpning av 128 § folkskolestadgan bestämmas på grundval av det poängtal som förelåg den 1 november 1960.

Beträffande *rektorernas avlöning* finnes bestämmelser i 13 § avlöningsreglementet för folkskolan. I avlöningshänseende skiljes på rektorstjänster i a) kommun med försöksskola eller folkskola med inbyggd realskola och b) annan kommun enligt följande uppställning.

a) kommun med försöksskola eller inbyggd realskola

Avlöningsgrupp	Lönegrad för rektor behörig till		
	ordinarie adjunktstjänst	ordinarie ämneslärartjänst	ordinarie folkskol-läro-, småskolläro- eller övningsläro-tjänst
I	ABp 25	ABp 23	ABp 20
II	ABp 25	ABp 24	ABp 22
III	ABp 26	ABp 25	ABp 24
IV	ABp 26	ABp 26	ABp 26

b) annan kommun

Avlöningsgrupp	Lönegrad
I	ABp 18
II	ABp 19
III	ABp 20
IV	ABp 21
V	ABp 22
VI	ABp 23

Angående avlöningsgruppernas fördelning hänvisas i 13 § avlöningsreglementet till vad som är särskilt stadgat. I detta hänseende finnes för närvarande ej andra regler än de som utfärdades i cirkulär den 20 december 1957 (nr 696) om löneställningen för de nya skolledartjänsterna i kommunerna, m. m., vilket cirkulär ändrats genom kungl. kungörelse den 21 februari 1958 (nr 44). Cirkuläret torde ha avsetts att vara tillämpligt på lönesättningen för den tid som återstod av den då löpande allmänna förordnandeperioden. Det upptager bestämmelser såväl om avlöningsgrupperna som de särskilda lönegraderna. Reglerna om lönegraderna har sedermera överförts till 13 § reglementet men så har ej skett beträffande avlöningsgrupperna.

Regleringen i cirkuläret av avlöningsgrupperingen framgår av följande uppställning.

	Poängtal (avser i kommun med flera rektorstjänster medeltalet per tjänst)	Avlöningsgrupp
a) kommun med försöksskola eller inbyggd realskola	—19,5	I
	20—29,5	II
	30—59,5	III
	60—	IV
b) annan kommun	— 9	I
	10—19	II
	20—29	III
	30—44	IV
	45—59	V
	60—	VI

Beslut om placering i avlöningsgrupp meddelas av överstyrelsen; dock att i de fall, då skolledarorganisationen skall fastställas av Kungl. Maj:t (främst i kommun med skoldirektör) även löneställningen för skolledarna bestämmas av Kungl. Maj:t.

Vid bestämmande av avlöningsgrupp för tiden 1 juli 1958—30 juni 1961 var poängsumman den 1 november 1957 avgörande för beslutet. I de fall, då kommunen övergått till försöksverksamhet från den 1 juli 1959 eller 1960 och rektorstjänsterna således skulle överflyttas från b) till a), har poängsumman per den 1 november året före övergången lagts till grund för avlöningsgrupperingen.

Under löpande förordnandeperiod medges endast ändrad avlöningsgrupp vid väsentligt ändrade förhållanden. Beslut om ändring fattas av Kungl. Maj:t.

Ändringsförslag

I skrivelsen den 7 november 1960 har *skolöverstyrelsen* under hänvisning till promemorian angående samordning av statligt gymnasium och försöksskolas högstadium ifrågasatt, om ej på grund av att den nya förordnandeperioden för rektorer vid skolväsendet skall börja den 1 juli 1961 vissa frågor rörande grunderna för beräkning av antalet rektorstjänster och för fastställande av rektors avlöningsgrupp bör lösas före nämnda datum. Med hänsyn bland annat till att förhandlingar i ämnet erfordras har överstyrelsen icke framlagt något konkret förslag utan hemställt, att Kungl. Maj:t ville överväga åtgärder för frågans lösande.

Den åberopade *promemorian* utgår från att den anordning som nu i flera fall vunnit insteg, nämligen att försöksskolas högstadium helt eller delvis förlägges till statligt gymnasium och samordnas med detta (i *promemorian* benämnes denna skolenhet försöksläroverk), framdeles kommer att bli alltmera vanlig. De båda delarna av en sådan skolenhet, anföres i *promemorian*, bör stå under ledning av samme rektor. Om en gymnasiektor på detta sätt tjänstgör även inom det obligatoriska skolväsendet får det emellertid vissa konsekvenser för beräkandet av antalet rektorer vid det obligatoriska skolväsendet. Härom anföres i *promemorian*.

För sådana obligatoriska skolor i en kommun, som ej är knutna till gymnasium, skulle det få ogynnsamma verkningar, om rektorstjänst vid försöksläroverk i samma kommun skulle inräknas i antalet rektorstjänster vid det obligatoriska skolväsendet. Med en viss förenkling kan man säga, att en rektorstjänst beviljas för varje påbörjat 50-tal poäng. Säkerligen kommer högstadierna vid försöksläroverken i en del fall att ha den omfattning, vilken man utifrån vad som sagts i föregående avsnitt kan anse som en normal undre gräns, d. v. s. åtta till tio klasser. Poängtalet för dessa är 12—15. Det vore ej rimligt, om en rektorstjänst skulle avräknas mot ett så lågt poängtal. En betydligt ökad arbetsbörda skulle då falla på övriga rektorer vid den obligatoriska skolan, särskilt i kommuner med mer än ett försöksläroverk. Vidare fullgör rektor vid ett sådant läroverk endast en del av sin tjänstgöring inom försöksskolan.

Å andra sidan kan det ej anses vara motiverat att bortse från rektor vid försöksläroverk men medräkna de dit förlagda högstadielklasserna, då antalet rektorer vid det obligatoriska skolväsendet skall bestämmas. I så fall kan en kommun bli ålagd att inrätta fler rektorstjänster än som är motiverat med hänsyn till det förhållandet, att rektorsgöromålen för den del av det obligatoriska skolväsendet ombesörjes av rektor vid försöksläroverk.

I *promemorian* föreslås därför den ändringen av 127 § folkskolestadgan att poängtalet för högstadielklasser, som ingår i försöksläroverk, skall frånräknas vid bestämmandet av antalet rektorer vid det obligatoriska skolväsendet. Därjämte föreslås en motsvarande åtgärd med avseende på bestämmelserna för rektors placering i avlöningsgrupp.

2. Avlöningsgruppering för rektorer vid högre skolor, samordnade med försöksskolas högstadium

Gällande bestämmelser m. m.

Avlöningsgrupperingen för rektorer vid statliga gymnasier bygger ej på samma poängsystem som upptagits i allmänna skolstadgan utan på ett särskilt system. För gymnasierektors placering i avlöningsgrupp gäller följande poängberäkning:

1 poäng för varje fullt 25-tal elever,

1 poäng för varje klassavdelning inom realskolan utom realskolans avslutningsklass,

1,5 poäng för varje klassavdelning inom gymnasiet samt realskolans avslutningsklass.

För fördelningen på avlöningsgrupp och lönegrader m. m. gäller följande normer.

Avlöningsgr.	Poäng	Lönegrad	Avl.-förstärkn.	Anmärkning
I	—35	Bp 1		Gäller end. priv. lärov.
II	35,5—46	Bp 1	1 200	
III	46,5—63	Bp 1	2 400	
IV	63,5—	Bp 1	3 600	

Om försöksskolas högstadium helt eller delvis samordnas med statligt gymnasium och gymnasierektorn därvid skall vara rektor för hela skolenheten uppkommer fråga huru för avlöningsgrupperingen poängberäkningen skall ske för högstadiedelen av skolenheten.

Motsvarande problem torde uppkomma beträffande sådana realskolor, vilka under sin avvecklingstid samordnas med högstadier.

Ändringsförslag

Skolöverstyrelsen har i förevarande avseende samma hemställan som beträffande avlöningsgrupperingen för rektorerna vid det obligatoriska skolväsendet.

I *promemorian* föreslås i anslutning till ett av skolöverstyrelsen den 17 december 1957 framfört förslag följande poängberäkning för högstadiet:

1 poäng för varje fullt 25-tal elever,

1 poäng för varje klass i årskurserna 7 och 8,

1,5 poäng för varje klass av 9 a och 9 g samt för varje gren av 9 y eller avdelning därav (till avdelning hänföres även grupp med särskild undervisning i yrkesämne).

3. Remissyttranden

Promemorians förslag har vid remissbehandlingen tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser.

Sveriges folkskolläraryrkesförbund och *Sveriges folkskolläraryrkesförbund* har ställt sig tvekande till lämpligheten av att nu utfärda generella regler för bestämmande av antalet rektorer i kommuner med försöksläroverk och förordar i stället, att denna avvägningsfråga upptas till prövning i de enskilda kommunerna och där ges en lösning som med hänsyn till kommunens behov och aktuella förhållanden kan anses lämplig.

Flera instanser anser, att avdrag för högstadielklasser vid läroverk bör ske endast med en del av det därå belöpande poängtalet, enär eljest följden lätt kunde bli att en omotiverad minskning måste ske av tjänsternas antal vid det obligatoriska skolväsendet. Av denna uppfattning är *Sveriges skolledarförbund*, som ej kan godtaga det föreslagna avdragssystemet. Förbundet framhåller, att rektorerna vid det obligatoriska skolväsendet kommer att få mycket arbete med högstadielklasserna vid läroverket i fråga om undervisningen i fritt valt arbete och organisationen av 9 y. Vidare kommer dessa rektorer att huvudsakligen ombesörja det omfattande arbete, som under vårterminen sker i årskurs 6 för att förbereda ämnesval m. m. för årskurs 7. Att rektorn vid läroverket helt skulle sköta denna uppgift tillsammans med den obligatoriska skolans lärare, vilka inte är underställda honom, anser förbundet inte troligt. Förbundet föreslår därför, att det obligatoriska skolväsendet vid beräkning av antalet rektorer skall tillgodoräknas en poäng — i stället för som nu 1½ poäng — för varje avdelning i årskurs 7—9 respektive gren av 9 y vid läroverket.

Skolstyrelsen i Solna anser, att poängavdraget bör bestämmas till hälften av vad som belöper på de i läroverket förlagda högstadielklasserna, alltså med 0,75 poäng per avdelning eller gren.

IV. Departementschefen

Den 1 juli 1961 börjar en ny allmän sexårig förordnandeperiod för skollärdarna inom det allmänna skolväsendet. Under denna period kan till följd av det beslut om enhetsskolans definitiva utformning och genomförande, som statsmakterna år 1962 kan antagas komma att fatta, förutses inträffa bland annat den förändringen i skolorganisationen att avvecklingen av realskolorna och motsvarande skolformer får en större omfattning än hittills. Det måste därför nu övervägas i vad mån rektorsförordnandena inom dessa skolformer behöver tidsbegränsas under den kommande förordnandeperioden. Fråga uppkommer också att inom ramen för rektorsorganisationen vid det obligatoriska skolväsendet placera de rektorer vid skolor under av-

veckling, vilka efter det skolan upphört önskar fortsatt anställning som skolledare.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen, har skolöverstyrelsen förklarat sig ämna avkorta förordnandena för avvecklingsskolornas rektorer. Beträffande skolor, för vilka beslut om avveckling fattats då förordnandet skall meddelas, skulle förordnandet avse tiden till dess avvecklingen helt genomförts och i övriga fall avkortas att gälla till och med utgången av juni 1966. Vidare ämnar skolöverstyrelsen i kommuner med avvecklingsskola avkorta förordnandena för rektorerna vid det obligatoriska skolväsendet på motsvarande sätt, dock endast i de fall, där inte samtliga nu anställda rektorer efter avvecklingen kan beräknas få fortsatt förordnande inom kommunen.

För att öka möjligheterna att placera eventuellt övertaliga rektorer har skolöverstyrelsen föreslagit att, förutom vederbörande kommun, också överstyrelsen ges befogenhet att göra framställning till Kungl. Maj:t om överflyttning av rektor vid realskola, som är under avveckling, till nyinrättad eller eljest ledig rektorstjänst vid det obligatoriska skolväsendet utan att tjänsten ledigförklaras samt om viss ökning av antalet skolledare enligt 127 § folkskolestadgan.

Vid överläggningar, som i dessa frågor förts mellan representanter för, å ena sidan, ecklesiastik- och civildepartementen samt, å andra sidan, berörda personalorganisationer har de senare förklarat sig hellre se att rektorsförordnandena meddelas för hel förordnandeperiod och att rektorerna vid avvecklingsskolorna i samband härmed ålägges skyldighet att fullgöra annan uppgift inom kommun, exempelvis såsom studierektor, eller att låta förflytta sig till annan skolledartjänst inom eller utom kommunen.

För egen del anser jag, att det av skolöverstyrelsen föreslagna förfarandet med avkortade förordnanden i vissa fall, vilket kan tillämpas inom ramen för vad nuvarande bestämmelser medger, är det lämpligaste sättet att åstadkomma en smidig anpassning till de förutsebara skolorganisatoriska förändringarna. Emot det av organisationerna förordade alternativet talar framför allt att förordnanden i många fall skulle komma att avse tid, då skolan inte längre finns till.

I anslutning till vad jag i ett vid 1960 års höstriksdag avgivet interpellationssvar anfört rörande ianspråktagandet av de avvecklade skolornas rektorer vill jag här understryka angelägenheten av att alla möjligheter att finna placering för dessa rektorer på andra skolledartjänster tillvaratages. Jag förutsätter, att skolöverstyrelsen kommer att bevaka utvecklingen på området och följa de enskilda fallen. Det synes också lämpligt att överstyrelsen utrustas med den föreslagna initiativrätten, och överstyrelsen bör därjämte, när så finnes påkallat, vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de ytterligare åtgärder, som kan behövas för att tillgodose de här berörda intressena. Därest överstyrelsen får sådan initiativrätt, skall detta självfallet inte innebära att berörda kommuner betages inflytande på dessa

frågor. Jag finner lämpligt, att överstyrelsen i dylika fall, innan framställning göres, inhämtar yttranden från kommunen och länskolnämnden.

Skolöverstyrelsen har till behandling upptagit vissa andra frågor, som sammanhänger med tjänstgöringsförhållandena för rektorerna i kommuner med avvecklingsskolor. I enlighet med överstyrelsens förslag, mot vilket personalorganisationerna inte haft någon erinran i och för sig, synes det böra föreskrivas skyldighet för rektor vid avvecklingsskola att ombesörja rektorsgöromålen för viss del av det obligatoriska skolväsendet. Skyldigheten torde böra avse endast högstadiet av försöksskolan. På motsvarande sätt bör rektor vid det obligatoriska skolväsendet vara skyldig att ombesörja rektorsgöromål vid avvecklingsskola inom kommunen. I sistnämnda fall synes det lämpligt att, när rektor inte har behörighet till ordinarie lärartjänst i läroämnen vid avvecklingsskolan, studierektor förordnas vid denna skola. Denna befattning bör kunna bestridas av studierektor vid försöksskolans högstadium. Överstyrelsen torde böra erhålla bemyndigande att förordna studierektor samt att fastställa instruktion för denne.

I anslutning till de nyss behandlade frågorna vill jag även upptaga det spörsmål som uppkommer, då försöksskolas högstadium i en kommun helt eller delvis förlägges till ett statligt gymnasium och ställning måste tagas till hur verksamheten i de båda skolformerna skall kunna samordnas under en enhetlig ledning. Dylika kombinationer har hittills endast förekommit sparsamt och för dem har inte meddelats några mera fasta regler. Anledning finns ej att i förevarande sammanhang taga ställning till frågan huruvida kombinationer av detta slag bör bli en regelmässig företeelse inom skolväsendet. Emellertid torde man få räkna med att det under den närmaste framtiden kommer att bli vanligare än hittills att högstadier förlägges till ett gymnasium och samorganiseras med detta bland annat i syfte att på bästa sätt utnyttja befintliga lokaltillgångar och tillgänglig lärarpersonal. Det torde, såsom framhålles i den promemoria som återopas i skolöverstyrelsens framställning, i många fall av denna art vara lämpligt att ledningen av den kombinerade skolenheten anförtros gymnasiets rektor. För att möjliggöra en sådan anordning föreslår skolöverstyrelsen att rektorerna vid gymnasier skall kunna åläggas att leda dit förlagda högstadielklasser och beträffande dessa tillämpa de för den obligatoriska skolan gällande bestämmelserna. Mot detta förslag har personalorganisationerna inte framställt erinran. Samtidigt har emellertid från personalens sida begärts utökad möjlighet att jämka rektorernas undervisningsskyldighet samt förstärkning av rektorsexpeditionernas resurser. Jag vill för egen del biträda skolöverstyrelsens förslag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i de särskilda fallen pröva fråga om utkrävande av denna skyldighet. Till de av personalen framställda önskemålen torde ställning inte böra tas i förevarande sammanhang.

När på här angivet sätt rektor för ett gymnasium eller en avvecklings-skola övertager ledningen av en del av den obligatoriska skolan, uppkommer fråga vilken inverkan detta bör få på bestämmandet av antalet rektorer inom kommunens obligatoriska skolväsende och på avlöningsgrupperingen för berörda rektorstjänster inom kommunen. Nämnda förhållanden bestäms enligt gällande ordning med ledning av vissa poängnormer. Då övertagandet i princip skall omfatta samtliga rektorsgöromål, anser jag följdriktigt, att i enlighet med vad som föreslås i promemorian det poängtal, som belöper på den samorganiserade delen av den obligatoriska skolan, frånräknas denna skolas samlade poäng. Från denna huvudregel bör emellertid Kungl. Maj:t efter prövning av förhållandena i enskilda fall kunna medge viss jämkning, om särskilda skäl motiverar det. Jag tänker härvid bland annat på sådana marginalfall, där poängbortfallet, trots att det är av förhållandevis liten omfattning, skulle medföra minskning av antalet tjänster eller ändring av löneförhållandena för rektorerna. Det kan också vara motiverat att något jämka poängberäkningen i sådana fall, där samorganisationen medför vissa arbetsuppgifter jämväl för den obligatoriska skolans rektor.

De delar av den obligatoriska skolan, som på detta sätt knytes till annan skola, bör beaktas vid bestämmande av avlöningsgrupp för rektorstjänsten vid den sistnämnda skolan. Därvid bör med viss jämkning i huvudsak följas de principer för poängberäkning, som avser realskola. Härigenom skulle, utom en tilldelning av 1 poäng för varje fullt 25-tal elever, beräknas 1 poäng för varje avdelning av årskurserna 7 och 8 samt 1½ poäng för varje avdelning av årskurs 9 utom 9 y. För sistnämnda årskurs skulle beräknas 1½ poäng för varje gren eller avdelning därav.

Såsom framgår av vad jag förut anfört kan den situationen uppkomma, att rektor vid det obligatoriska skolväsendet anförtros rektorsgöromålen vid avvecklingsskola. För sådant fall synes det rimligt att rektorstjänsten i lönehänseende tillgodoräknas poäng härför efter de poängberäkningsgrunder för det obligatoriska skolväsendet, som anges i propositionen 1957: 183.

I de fall då rektor, som fått avkortat förordnande, efter förordnandetidens utgång erhåller förnyat förordnande på samma eller annan rektorstjänst för återstående tid av den allmänna förordnandeperioden bör ny avlöningsgruppering inte verkställas utan samma avlöningsgrupp gälla för respektive tjänster under hela perioden, därest inte jämkning enligt hittills gällande normer föranledes av väsentligt ändrade förhållanden.

Med de jämkningar som jag i det föregående förordat bör inför den allmänna förordnandeperiod, som börjar den 1 juli 1961, ny avlöningsgruppering för rektorstjänster vid det obligatoriska skolväsendet och de allmänna läroverken jämte motsvarande skolformer ske i huvudsaklig överensstämmelse med vad hittills gällt.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser, som fordras i anslutning till vad jag nu förordat. Samtidigt torde jämväl få

utfärdas bestämmelser om avlönings- och arvodesgruppering för skoldirektör och förste rektor.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna av mig i det föregående förordade grunder för bestämmande i vissa fall av rektorernas arbetsområde och åligganden samt för fastställande av rektors avlöningsgrupp och av antalet rektorstjänster vid det obligatoriska skolväsendet.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Inga Bäcklin

I N N E H Å L L

	Sid.
I. Inledning	2
II. Den nya förordnandeperioden	3
III. Vissa frågor rörande samordning mellan försöksskola och statlig eller högre kommunal skola	6
1. Antalet rektorstjänster vid det obligatoriska skolväsendet och rektorernas avlöningsgrupper	6
2. Avlöningsgruppering för rektorer vid högre skolor, samordnade med försöksskolas högstadium	9
3. Remissyttranden	10
IV. Departementschefen	10